

KANCELARIA SENATU

BIURO LEGISLACYJNE

BL-112-7-RPO/14

Warszawa, 22 stycznia 2014 r.

**INFORMACJA PRAWNA
W SPRAWIE PROBLEMU PENALIZACJI ZACHOWANIA POLEGAJĄCEGO
NA WYWIERANIU PRZYMUSU NA OSOBĘ ZA POŚREDNICTWEM
ODDZIAŁYWANIA NA RZECZ W KONTEKŚCIE PRAKTYK STOSOWANYCH
PRZEZ WŁAŚCICIELI KAMIENIC, MAJĄCYCH NA CELU ZMUSZENIE
LOKATORÓW DO OPUSZCZENIA MIESZKAŃ**

Przedmiotem niniejszej informacji jest problem penalizacji zachowania polegającego na wywieraniu przymusu na osobę za pośrednictwem oddziaływania na rzecz w kontekście praktyk stosowanych przez nowych właścicieli kamienic, mających na celu zmuszenie lokatorów do opuszczenia mieszkań, wynikający z informacji o działalności Rzecznika Praw Obywatelskich w roku 2012 wraz z uwagami o stanie przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraził poważny niepokój, wynikający z obserwowanej w naszym kraju od szeregu lat trudnej sytuacji lokatorów zamieszkujących budynki przejęte przez nowych właścicieli.

Właściciele pragnąc wymusić opuszczenie przez lokatorów ich mieszkań dopuszczają się zalewania tych mieszkań, dewastowania budynku, niszczenia jego części wspólnych poprzez usuwanie drzwi i okien, odcinania dostępu wody, ogrzewania i prądu.

Bezradność lokatorów wobec takich działań oraz niemożność podejmowania interwencji przez Policję wynika zdaniem Rzecznika z ograniczenia w art. 191 § 1 Kodeksu karnego z 1997 r. znamion określających czynność sprawczą przestępstwa zmuszania do określonego zachowania, w stosunku do wcześniej obowiązującej w tym zakresie regulacji art. 167 Kodeksu karnego z 1969 r.

Na skutek wejścia w życie nowego brzmienia przepisu regulującego przestępstwo zmuszania do określonego zachowania, znamię stosowania „przemocy wobec osoby” nie

obejmuje już stosowania przemocy pośredniej przez postępowanie z rzeczą. Prowadzi to do bezkarności wywierania przymusu na osobie za pośrednictwem oddziaływania na rzeczy.

Zdepenalizowane zachowania polegające np. na zastawianiu drogi, wyłączaniu prądu czy zamurowaniu wejścia do stanowiącego wspólną własność domu, noszące często znamiona znacznej społecznej szkodliwości nie stanowiąc przestępstwa pozostawiają ich ofiarę bez wsparcia państwa, pomimo zapewnionej Konstytucją ochrony praw i wolności człowieka i obywatela.

Wskazywana w uzasadnieniu do projektu Kodeksu karnego z 1997 r. oraz w piśmie Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Prokuratora Generalnego (stanowisko prezentowane w sprawie SK 8/00 przed Trybunałem Konstytucyjnym) możliwość korzystania z ochrony praw w drodze postępowania cywilnego zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich nie wpłynęła na wyeliminowanie tzw. przemocy pośredniej, co pociąga za sobą poważne, negatywne skutki społeczne.

Rzecznik Praw Obywatelskich podnosząc w swoim piśmie opisane wyżej problemy i sprzeczne w tym zakresie opinie, mające odzwierciedlenie w orzecznictwie sądowym oraz w doktrynie stwierdził, że budzi wątpliwość słuszność zmiany Kodeksu karnego w zakresie uchwalonego art. 191 § 1, w którym dodano po wyrazach „stosowanie przymusu” wyrazy „wobec osoby” co wykluczyło penalizację stosowania przymusu wobec osoby poprzez rzecz.

W wyroku SK 8/00 Trybunał Konstytucyjny stwierdził zgodność art. 191 § 1 Kodeksu karnego z art. 2 i art. 30 Konstytucji, jednakże w uzasadnieniu tegoż wyroku Trybunał stwierdził, że decyzja czy ochrona praw jednostki w tych sprawach będzie realizowana jedynie na drodze cywilnej czy też na drodze karnej należy do ustawodawcy.

Do ustawodawcy należy decyzja czy dotychczasowa ochrona cywilnoprawna stanowi dostateczną ochronę praw oraz czy czyny polegające na zmuszaniu danej osoby do działania pod przymusem wywołanym oddziaływaniem na rzecz cechuje taki ładunek społecznej szkodliwości, jaki uzasadnia reakcję prawnokarną państwa.

Przychylając się do stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich Senat powinien się pochylić nad przedstawionym w przedłożeniu zagadnieniem, rozważyć potrzebę uchwalenia poniższej propozycji nowelizacji art. 191 § 1 Kodeksu karnego i zgłoszenia go Sejmowi w ramach realizacji prawa inicjatywy ustawodawczej:

w art. 191 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Kto stosuje przemoc lub groźbę bezprawną w celu zmuszenia innej osoby do określonego działania, zaniechania lub znoszenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.”.

Beata Mandylis
Główny legislator

Dyrektor

Roman Kapeliński